

Α' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ – 3^η σκηνή: στίχοι 542-575

1.α. Από το μονόλογο στο διάλογο και πάλι στο μονόλογο:

Σχετικά με τη μορφή / δομή του Α' Επεισοδίου, θα πρέπει να επισημανθεί το ακόλουθο τρίπτυχο: δύο εκτενείς ρήσεις (οι μονόλογοι του Μενέλαου στην 1^η και 3^η σκηνή), πλασιώνουν ένα διάλογο, μια στιχομυθία (τη συνομιλία του Μενέλαου με Γερόντισσα). Ο πρώτος μονόλογος του Μενέλαου είναι απαραίτητος για την ενημέρωση των θεατών σχετικά με το παρόν και το μέλλον του ήρωα. Γι' αυτό και ο Χορός μεθίσταται (αποχωρεί από τη σκηνή), συνοδεύοντας την Ελένη στο εσωτερικό του παλατιού για να συναντήσουν τη Θεονόη, προκειμένου να μη γίνει γνωστή στο Χορό η άφιξη του Μενέλαου και η ταυτότητά του.

Ωστόσο, η πληροφόρηση του ήρωα σχετικά με την κατάσταση στην Αίγυπτο, επιβάλλει την παρουσία και δεύτερου προσώπου, της Γερόντισσας. Απαραίτητος λοιπόν είναι στο σημείο αυτό ο διάλογος, που παίρνει τη μορφή έντονης στιχομυθίας (σχεδόν λογομαχίας) ανάμεσα στη Γερόντισσα και το ζητιάνο-ναυαγό, αποτυπώνοντας γλαφυρά την κλιμάκωση των συναισθημάτων του Μενέλαου και αυξάνοντας την αγωνία των θεατών για την εξέλιξη της υπόθεσης και την τύχη του ήρωα.

Τέλος, στην τρίτη σκηνή, αφουγκραζόμαστε τις σκέψεις του Μενέλαου και πάλι με τη μορφή γνήσιου μονόλογου. Παρακολουθούμε τις προσπάθειες του ήρωα να διαχειριστεί τις νέες πληροφορίες, εμμένοντας ταυτόχρονα πεισματικά σε όσα μέχρι τότε αναγνώριζε ο ίδιος ως αλήθεια στη ζωή του. Ο δεύτερος μονόλογος του Μενέλαου θυμίζει το θρήνο της Ελένης για τα δεινά που πληροφορήθηκε από τον Τεύκρο. Όπως εκείνη προσπαθεί να διαχειριστεί τα τραγικά νέα για την τύχη της οικογένειάς της αλλά και για το χαμό του Μενέλαου, έτσι και ο ήρώας μας επιχειρεί να ξεπεράσει τις απορίες που του δημιούργησαν οι πληροφορίες της Γερόντισσας σχετικά με την Ελένη και το μένος του Θεοκλύμενου εναντίον των Ελλήνων. *Τι του έκαναν και ΕΓΩ θα το πληρώσω;*

Ο μονόλογος τελειώνει. Ο Μενέλαος μένει στη σκηνή γεμάτος απορία και φόβο. Ποιον θα συναντήσει; Το Θεοκλύμενο ή την Ελένη;

1.β. Μενέλαος, ένας τυπικός ευριπίδειος ήρωας:

Μετά τα συγκλονιστικά γι' αυτόν νέα, ο Μενέλαος απομένει και πάλι μόνος στη σκηνή, προσπαθώντας να ξεδιαλύνει τα όσα παράδοξα άκουσε και να εξηγήσει τα ανεξήγητα. Οι σκέψεις που διατυπώνει ο ήρωας μοιάζει να φανερώνουν άνθρωπο αφελή και απλοϊκό, που φτάνει σε εύκολα συμπεράσματα. Κάποιοι μελετητές της *Ελένης* διακρίνουν στο Επεισόδιο αυτό κωμικά στοιχεία. Είναι όμως έτσι;

Αξιολογώντας τους συλλογισμούς του Μενέλαου στην καταληκτική σκηνή του Α' Επεισοδίου, θα ήταν ενδιαφέρον να αποφύγουμε τους μονοσήμαντους χαρακτηρισμούς όπως αφελής και ανόητος.

Ένα από τα κλειδιά για την ερμηνεία της στάσης του Μενέλαου, είναι η επισήμανση ότι ο Ευριπίδης συνήθιζε να κατεβάζει τους ήρωές του από το βάθρο στο οποίο τους είχε τοποθετήσει το έπος, και να τους εμφανίζει, με τρόπο απόλυτα ρεαλιστικό, ως κοινούς θνητούς, απλούς καθημερινούς ανθρώπους. Μάλιστα, σε περιπτώσεις όπως του Μενέλαου, ο συγγραφέας αναδεικνύει τα αντιφατικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν κάθε ανθρώπινη ύπαρξη. Ο Ευριπίδης ήταν τολμηρός, μετατρέποντας τους βασιλιάδες – αρχηγούς στο στρατό, σε βασιλιάδες – φοβισιάρηδες. Ήταν ο πρώτος τραγικός συγγραφέας που άνοιξε το δρόμο παρουσιάζοντας τους ήρωες ως ανθρώπους απλά ζωντανούς και όχι τέλειους. Είναι άραγε τυχαία η επιλογή αυτή του συγγραφέα, όταν ζει σε μια εποχή πολυετών μαχών και αμφισβήτησης της παντοδυναμίας της αθηναϊκής ηγεμονίας, σε μια εποχή που όλα αλλάζουν, σε μια κοινωνία που, μέσα από το λόγο των σοφιστών, αμφισβητεί αποκάλυπτα μύθους και είδωλα του παρελθόντος;

1.γ. Χωρισμός της 3^{ης} σκηνής του Α' επεισοδίου σε ενότητες-πλαγιότιτλοι:

Η τρίτη σκηνή από το Α' Επεισόδιο (στ. 542-575), χωρίζεται σε δύο ενότητες:

1^η ενότητα: από στ. .... έως στ. ....

πλαγιότιτλος: .....
.....

2^η ενότητα: από στ. .... έως στ. ....

πλαγιότιτλος: .....
.....

2.α. Χαρακτηρισμός του Μενέλαου:

1. ....
.....

2. ....

Ο Μενέλαος δίνει την εντύπωση ότι είναι αφελής και ανίκανος για προχωρημένους συλλογισμούς. Δεν μπορεί να αντιληφθεί την αλήθεια, ακόμα και όταν την ακούει, όταν έρχεται αντιμέτωπος με αυτήν. Αλήθεια όμως, θα μπορούσαμε να περιμένουμε ότι ο ήρώας μας θα διέβλεπε ή θα φανταζόταν ποτέ ένα τόσο παράλογο παιχνίδι της Μοίρας και των θεών, με τη ζωή αθώων ανθρώπων;

3. ....
.....

Ο Μενέλαος, από τις πληροφορίες της γερόντισσας, πέφτει σε βαθιά σύγχυση αλλά μένει προσκολλημένος πεισματικά στο φαίνεσθαι (και όχι στο εἶναι), με τη σκέψη ότι πρόκειται μάλλον για

συνωνυμία. Έχουμε το παράδειγμα ενός ανθρώπου που *πλανιέται* ακριβώς τη στιγμή που αισθάνεται τόσο βέβαιος για τη *λογική* του.

4. ....

5. ....

Το γεγονός ότι ο ήρωας παραβιάζει τις οδηγίες της Γερόντισσας και δεν εγκαταλείπει το παλάτι, ακόμα και με κίνδυνο της ζωής του, *εξυπηρετεί τη δραματική οικονομία*, καθώς δημιουργεί την προοπτική της συνάντησης με την Ελένη στην πολυπόθητη σκηνή της αναγνώρισης.

6. ....

Το γεγονός ότι ο πραγματικός του εαυτός πέφτει στην αφάνεια (ποιος θα μπορούσε, πίσω από αυτόν το ρακένδυτο ζητιάνο, να αναγνωρίσει το Μενέλαο;), δικαιολογεί ίσως την ανάγκη του ήρωα να υπερτονίσει τα κατορθώματά του στην Τροία. Το όνομά του είναι *ξακουστό σε ολόκληρο τον κόσμο!* Ποιος θα ήταν εκείνος που θα *τολμούσε να μην αναγνωρίσει την αξία του ισχυρού βασιλιού και άξιου στρατηγού που έκαψε την Τροία, παίρνοντας εκδίκηση για την προδοσία της γυναίκας του και την προσβολή της τιμής του;*

2.β. γιατί ο Μενέλαος είναι τραγικός ήρωας:

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

3. τραγική ειρωνεία:

.....
.....